

Tussentijdse evaluatie sportbeleid gemeente Zeist

Suzanna Overtoom

Dorine Collard

Tussentijdse evaluatie sportbeleid gemeente Zeist

in opdracht van Gemeente Zeist

**Suzanna Overtoom,
Dorine Collard**

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

*Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Sportvisie en uitvoeringsprogramma gemeente Zeist	7
1.2	Doel en opzet van de tussentijdse evaluatie	7
2.	Middelen	9
3.	Activiteiten en prestaties	11
3.1	Thema 1: Sport- en beweegstimulering	11
3.2	Thema 2: Maatschappelijke rol van sport	13
3.3	Thema 3: Accommodaties	14
3.4	Thema 4: Organisatie	15
4.	Conclusies en aanbevelingen	17
	Bijlage 1: Thema's en speerpunten sportvisie Zeist	19
	Bijlage 2: Het MAPE model	21

1. Inleiding

1.1 Sportvisie en uitvoeringsprogramma gemeente Zeist

In 2015 heeft de gemeente Zeist een nieuwe sport- en bewegvisie (2015-2020) ontwikkeld dat als centrale ambitie en naam heeft: “Sport zet Zeist in beweging”¹. De sportvisie richt zich op vier thema’s met elk drie of vier speerpunten (zie bijlage 1). Binnen het sportbeleid staan vier thema’s centraal: sport- en beweegstimulering; maatschappelijke rol van sport; accommodaties; en organisatie.

De hoofddoelgroepen van het sportbeleid zijn inactieve mensen: personen die nog niet bereikt worden en bij wie de sportdeelname achterblijft. Dit zijn onder andere de mensen met fysieke of verstandelijke beperkingen, mensen met overgewicht of obesitas en mensen met een lage sociaaleconomische status. Een geplande doelgroepenanalyse moet meer inzicht geven en helpen om de doelgroepen vast te stellen. Daarnaast is het streven dat sport onder de gehele bevolking van de gemeente Zeist meer wordt beoefend.

Op basis van de sportvisie is een uitvoeringsprogramma geschreven, genaamd “Uitvoeringsprogramma Sport- en bewegvisie Zeist 2016-2020”². Hierin staat beschreven hoe de uitvoer van de visie tot stand wordt gebracht, wat het resultaat is, welke partijen daarbij betrokken worden en wanneer speerpunten worden gerealiseerd. Bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma is zoveel mogelijk aangesloten bij reeds bestaande activiteiten.

1.2 Doel en opzet van de tussentijdse evaluatie

De gemeente Zeist is nu een jaar bezig met de uitvoering van het nieuwe sportbeleid. In dit jaar zijn er verschillende activiteiten georganiseerd en zijn nieuwe ontwikkelingen gestart. De gemeente Zeist wil met behulp van een tussentijdse evaluatie laten zien wat het afgelopen jaar is gebeurd op het terrein van sportdeelname en sportaccommodaties. Het doel van van deze tussentijdse evaluatie is om een overzicht te geven van de middelen, activiteiten en prestaties binnen het sportbeleid in de gemeente. Inzicht geven in middelen (H2), activiteiten en prestaties (H3) zijn de eerste stappen in de evaluatie van sportbeleid volgens het MAPE-model (zie bijlage 2). Ook worden aanbevelingen gedaan voor de uitvoering van het sportbeleid in de komende jaren (H4).

¹http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeist/400014/400014_1.html

²https://www.zeist.nl/fileadmin/bestanden/Documenten/Cultuur_en_recreatie/Sport/sportvisie/Uitvoeringsprogramma_sport_en_bewegvisie_Zeist_2016_2020.pdf

2. Middelen

Om zicht te krijgen op de efficiëntie of kosteneffectiviteit van het sportbeleid, is het nodig te weten welke middelen aan het sportbeleid worden besteed. In tabel 1 zijn de baten en lasten van het sportbeleid van de gemeente Zeist samengevat. 90 procent van het budget voor sport komt ten gunste van accommodaties, thema 3 in de sportvisie. Hierbij valt te denken aan regulier onderhoud, vervangingsinvesteringen, belastingen, pachten en bouw bureau. 10 procent van het budget is gealloceerd voor de overige onderdelen van het sportbeleid (onder andere sportstimulering, buurtsportcoaches, jeugdsport en flexsport), thema 1, 2 en 4 van de sportvisie.

Tabel 2.1 Overzicht baten en lasten sportbeleid gemeente Zeist

Programma	Baten	Lasten
Sportbeleid	56.000	807.000
Buitensportaccommodaties	269.000	991.000
Binnensportaccommodaties	282.000	664.000
Zwembad	1.291.000	2.756.000
Overige accommodaties en voorzieningen		187.000
Recreatieschappen		123.000
Totaal Sport en Recreatie	1.898.000	5.528.000

Bron: gemeente Zeist

Voor het onderdeel sportbeleid is in totaal € 344.000 vrij inzetbaar, voor onder andere flexibel sportbudget (€ 79.000), Jeugdsport (€ 90.000), Flexsport (€ 11.000), en rijkssubsidie buurtsportcoaches (12 buurtsportcoaches met in totaal 8.2 fte; € 164.000). In de toekomst ligt een grote uitdaging in het beschikbaar maken van de middelen voor het sportbeleid in de gemeente Zeist.

Naast de rijkssubsidie buurtsportcoaches is tevens cofinanciering vanuit verschillende partners gerealiseerd. Een overzicht van cofinanciering door partners is opgenomen in tabel 2. Overige partners zijn scholen (met name basisonderwijs en speciaal onderwijs), Centrum Jeugd en Gezin, het sociaal team en de sportaanbieders. Bij iedere activiteit wordt bekeken welke partners een rol kunnen spelen bij de activiteiten en welke partners hieraan kunnen bijdragen. Op die manier wordt tevens geprobeerd de samenwerking te borgen.

Tabel 2.2 Overzicht cofinanciering door partners

Partner	Cofinanciering (in uur)	Activiteit(en)
Welzijnsorganisatie MeanderOmnium	1.000 uur	Buurtsport, bereiken doelgroepen
Kwintes	800 uur	Activeren GGZ-klanten TOPFit
Medisch Trainingscentrum	500 uur	Eerstelijnsgezondheidszorg motiveren en verwijzen van patiënten naar sport
Kinderfysio Zeist	100 uur	Sportaanbod voor kinderen met een motorische achterstand
Saestum	250 uur	Buurtsport
Stichting Life Goals	200 uur	Nader te bepalen
Zwembad Dijnseburg	1.000 uur	Zwemmen voor doelgroepen

Bron: gemeente Zeist

3. Activiteiten en prestaties

3.1 Thema 1: Sport- en bewegestimulering

Binnen dit thema heeft de gemeente Zeist de volgende activiteiten ondernomen:

Sport meer toegankelijk

Om sport toegankelijk te houden voor mensen met een fysieke- of verstandelijke beperking zijn vier activiteiten ingezet:

- Sportdrempelvrij: gestart en gestopt in 2016 wegens klachten over de gebruiksvriendelijkheid van de app; deelnemers vonden 40 vragen te tijdrovend om in te vullen.
- Sportmatch gehandicaptensport: niet gestart wegens verouderde database. Aansluiting met Uniek Sporten is in voorbereiding.
- Special Heroes: dit is een methode waarmee leerlingen op het speciaal onderwijs op een leuke manier kennis kunnen maken met sport. In 2016 is hier door drie van de zes scholen voor speciaal basisonderwijs gebruik van gemaakt. Daarvan hebben twee scholen vanwege de kosten en de tijdsinvestering geen gebruikgemaakt van de toolbox voor monitoring.
- Sport Extra: 30 kinderen kregen extra beweglessen van een kinderfysiotherapeut en/of sportdocent, met als doel het plezier in sporten te vergroten. Met lokale sportaanbieders wordt ingezet op continuering van het aanbod en duurzame borging van Sport Extra. Uit metingen is niet bekend of kinderen daadwerkelijk meer plezier hebben ervaren en of sport daardoor toegankelijker is geworden.

Om sport betaalbaar te houden, en daarmee toegankelijk te maken voor inwoners met een laag inkomen, is gebruik gemaakt van het Jeugdsportfonds voor jongeren uit gezinnen met een lage sociaaleconomische status. Via het Jeugdsportfonds zijn in de gemeente Zeist 290 kinderen gaan sporten.

Om jeugd de mogelijkheid te bieden om kennis te maken met verschillende sporten en sportverenigingen, zijn drie activiteiten op het primair onderwijs (po), en één activiteit op het voortgezet onderwijs (vo) gericht:

- Jeugdsportpas (po): in 2016 is de jeugdsportpas uitgedeeld. In het najaar hebben ruim 300 kinderen meegedaan, waarvan 42 procent nog niet sportief actief was. Het is nog niet duidelijk hoeveel kinderen zijn blijven sporten.
- Schoolsporttoernooien (po): in 2016 zijn vijf schoolsporttoernooien georganiseerd. Ook zijn dit jaar voor het eerst extra trainingsmogelijkheden bij sportverenigingen geboden om op de toernooien voor te bereiden. Drie kwart van de leerlingen die deelnamen aan de schoolsporttoernooien, maakten gebruik van deze extra trainingsmogelijkheden. Bij individuele toernooien waren dat zo'n 40 leerlingen, bij schoolvoetbal ongeveer 1400.
- Trainer voor de klas (po): een trainer van een bepaalde sport verzorgt een introductieles op school. Deze activiteit is strategisch ingezet, bijvoorbeeld tijdens de introductieperiode en bij de schoolsporttoernooien. Binnen deze activiteit is gestimuleerd dat scholen zoveel mogelijk lokale trainers van sportverenigingen uit Zeist benaderen. Hoeveel trainers dat zijn geweest, is niet bekend.
- SportKick (vo): deze activiteit is vergelijkbaar met Trainer voor de Klas. Het doel van deze activiteit is niet alleen dat de jeugd kennismaakt met verschillende sporten, maar ook dat er

meer structurele samenwerking komt tussen sportaanbieders en vo-scholen. Er is (nog) niet bekend welke samenwerkingen tussen scholen en sportaanbieders dit heeft opgeleverd.

Kinderen in de gemeente krijgen ook de mogelijkheid om in de wijk zelf kennis te maken met verschillende sporten, door middel van de activiteit 'Sport in de wijk'. In de wijken Vollenhove zijn twee structurele groepen (speelbos en voetbal) tot stand gekomen. Er wordt geprobeerd zo veel mogelijk aan te sluiten bij de behoefte van de doelgroep.

Tenslotte is, om sportverenigingen en sport in het algemeen toegankelijker te maken, gefocust op verbinding en samenwerking tussen scholen en sportverenigingen en sportverenigingen onderling. Om verbindingen te leggen, worden buurtsportcoaches ingezet. Daarnaast is een overleggroep 'Schoolsport' opgezet met vakdocenten en schoolsportcontactpersonen. Gezamenlijk zijn de uitgangspunten voor schoolsport 2016-2017 bepaald. In Den Dolder is bijvoorbeeld afwisselend naschools aanbod gerealiseerd met school, buitenschoolse opvang, vereniging DOSC en de buurtsportcoach.

Sport meer onder de aandacht

Om sport meer onder de aandacht te brengen, heeft de gemeente vijf activiteiten ondernomen:

- Communicatie en zichtbaarheid: er is een huisstijl en een kledinglijn voor buurtsportcoaches ontworpen. Het is niet gemeten of hiermee daadwerkelijk meer aandacht voor sport is bereikt.
- Vieren en delen successen: wanneer door inwoners van Zeist of in Zeist geboren sporters een bijzondere sportprestatie is geleverd, is een wethouder langsgeweest en is daar in de lokale media aandacht aan gegeven. Het is niet duidelijk hoe vaak dit is gebeurd.
- Sportweekend: om aandacht te genereren voor sport, is in 2016 voorafgaand aan de Nationale Sportweek een sportweekend georganiseerd. Er hebben 39 sportaanbieders deelgenomen. Ondernemers waren tevreden en gaven aan het sportweekend te willen herhalen in 2017. Er zijn geen registraties bijgehouden van bezoekersaantallen. Het is niet bekend of hierdoor vanuit de inwoners daadwerkelijk meer aandacht voor sport is geweest.
- Uitreiking sportprijs: in het sportweekend is een sportprijs uitgereikt aan een korfbalvereniging voor een bijzondere sportprestatie. Er is niet bekend of hierdoor vanuit inwoners van Zeist daadwerkelijk meer aandacht voor sport is geweest.
- De gemeente heeft om sport meer onder de aandacht te brengen strategisch gebruikgemaakt van bestaande activiteiten (Nationale Sportweek, campagne 'proefsporten' van Albert Heijn) om de sportpas te promoten.

Sportverenigingen in hun kracht

Op het moment dat de sportvisie werd geschreven, bleek de helft van de Zeister sportverenigingen vitaal tot zeer vitaal (Van Kalmthout et al., 2015). Om de verenigingen nog verder te ondersteunen op vitaliteit zijn de volgende activiteiten ondernomen:

- In het voor- en najaar is een interactieve sessie georganiseerd om zicht te krijgen hoe verenigingen ondersteund kunnen worden. In het voorjaar was het thema sportstimulering en waren negen sportaanbieders aanwezig die aangaven hoe zij aankeken tegen continuering en aanpassing. Bij de interactieve sessie in het najaar waren veertien sportaanbieders aanwezig. De sportaanbieders hebben hun ambities en wensen ten aanzien van de inzet van buurtsportcoaches kenbaar gemaakt. De buurtsportcoaches gaan in de toekomst ook in de uitvoering directe ondersteuning bieden om de ambities van de 'open club' waar te maken.
- Er is niet bekend of, zoals in het uitvoeringsprogramma beschreven, online informatie wordt verstrekt en of daar door verenigingen gebruik van wordt gemaakt.

- Om verenigingen één-op-éénondersteuning te bieden, hebben buurtsportcoaches met 26 sportaanbieders een adviesgesprek gehad over hun ambities om sport te stimuleren in Zeist en mogelijke samenwerking hierbij. De meest genoemde thema's zijn werven en behoud van leden en vrijwilligers.
- Op dit moment leveren zeventien verenigingen een bijdrage aan de uitvoering van sportstimulering in met name schoolsport, buurtsport en gehandicaptensport. Deze zeventien verenigingen hebben een buurtsportcoach als vast contactpersoon voor advies en ter bevordering van de samenwerking met andere maatschappelijke organisaties. Zeven verenigingen hebben contact met de buurtsportcoach *Special Sports* in verband met hun aanbod aangepast sporten (G-sport).
- Met sportvereniging Saestum is een samenwerkingsovereenkomst tot stand gekomen waarbij de vereniging investeert in een verenigingsmanager om de vrijwilligers binnen de club te ondersteunen en nieuwe leden en vrijwilligers te werven. Daarnaast heeft de verenigingsmanager uren als buurtsportcoach beschikbaar om in te spelen op de vraag uit de wijk. Saestum sluit aan op de buurtsportactiviteiten en participeert in de projecten Sportief Vollenhove (schoolactieve vereniging), Life Goals (sociale activering) en de NOC*NSF-pilot SportZ-Multisport.

3.2 Thema 2: Maatschappelijke rol van sport

Binnen dit thema heeft de gemeente Zeist de volgende activiteiten ondernomen:

Wie en waar zijn onze doelgroepen?

In de sportvisie staat beschreven dat een doelgroepenanalyse zal worden uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in de doelgroepen die de weg naar het sport- en beweegaanbod nog niet hebben gevonden. Daarnaast staat waar dit aanbod is te vinden. In 2016 is geen doelgroepenanalyse uitgevoerd om na te gaan welke doelgroepen baat kunnen hebben bij sport- en beweegactiviteiten. Wel is beleidsmatig gekeken waar kansen liggen. In wijkteams is besproken waar de doelgroepen te vinden zijn die baat kunnen hebben bij sport. Hierbij kwamen meerdere relevante doelgroepen naar voren waarbij sport kan worden ingezet als middel, zoals nieuwkomers uit onder andere Eritrea en Syrië, mensen die laag op de participatieladder staan, hangjongeren en vrouwen met een migrantenachtergrond. Van daaruit is gekozen om twee interventies in te zetten: "Lifegoals" (kwetsbare doelgroepen via sport deel laten nemen aan de maatschappij) en "Bewegen op Recept" (huisarts, leefstijladviseur of fysiotherapeut geven advies om te sporten). Beide interventies zijn voorbereid en zullen starten in 2017.

Meer bewegen zet mensen in beweging

Om dit speerpunt te bereiken, heeft de gemeente Zeist de volgende activiteiten ondernomen:

- In 2016 is energie gestoken in de samenwerking met andere beleidsterreinen om te komen tot een integrale overlegstuctuur. De beleidsmedewerker sport heeft hiervoor afgelopen jaar vaak aan tafel gezeten bij overleggen van andere beleidsterreinen.
- Het leefstijlprogramma Fit4kids is afgelopen jaar bij tien basisscholen ingezet om een gezonde leefstijl en gezonde voeding onder de aandacht te brengen. Hiermee worden ongeveer 1700 kinderen bereikt. Fit4kids bleek vaker door scholen als los project te worden gebruikt, de borging ontbrak. Ook bleek dat ouders vaak niet werden bereikt. Om het programma structureel in te zetten en beter te borgen, maakt de gemeente in 2017 een selectie welke scholen het programma gaan gebruiken. Ook inhoudelijk wil de gemeente de aanpak veranderen: er moet één van de vijf thema's (lesmethode Lekker Fit!, gezond voedingsbeleid,

gezond beweegbeleid, ouderbetrokkenheid en aandacht voor kinderen met over- of ondergewicht) gekozen worden waarop gedragsverandering bereikt zou moeten worden. Daarbij moet vooraf gekeken worden hoe de school dat thema na afloop van het project gaat borgen.

- Het netwerkprogramma Wijkgezonder is in 2014 gestart en liep in 2016 door. Wijkgezonder is gericht op verbinden van bestaande interventies om overgewicht tegen te gaan. Ouders, professionals en organisaties (bedrijven, winkeliers) in de wijk werken gezamenlijk aan een gezonde leefstijl. Er zijn geen gegevens bekend over hoeveel en welke inwoners (ouders en jongeren) en welke organisaties bereikt zijn en wat dit heeft opgeleverd.
- De 'natte gymles' is bedoeld voor kinderen uit groep 5, 6 en 7 van de basisschool. Tijdens deze les worden verschillende watersporten aangeboden. Afgelopen jaar is meer ruimte gecreëerd in het rooster van het zwembad voor het geven van 'natte gymlessen'. Het is niet bekend hoeveel kinderen een 'natte gymles' krijgen aangeboden.
- Momenteel verzorgen drie scholen schoolzwemmen (ongeveer 100 leerlingen). Vanaf 2017 wordt de 'natte gymles' meer gestimuleerd vanuit de gemeente. Er wordt in 2017 gekeken naar de mogelijkheden om schoolzwemmen terug in te voeren en dit te combineren met de 'natte gymles' voor kinderen die hun diploma al hebben.

Veilig sport- en beweegklimaat

In het kader van veilig sport- en beweegklimaat worden sportverenigingen in Zeist gestimuleerd om een 'open club'-beleid te ontwikkelen. Aan drie sportaanbieders is een scholing Sportkanjers gegeven. Dit is een scholing om trainers te leren effectiever te reageren op ongewenst gedrag van kinderen en het plezier en zelfvertrouwen van kinderen te vergroten. De scholing moet bijdragen aan een veilig sportklimaat. Ook worden clubs door de gemeente ondersteund bij het verantwoord omgaan met alcoholgebruik. Sportservice is hiervoor in gesprek gegaan met vrijwilligers achter de bar. Met sportvereniging Saestum is een structurele samenwerking opgezet om de vereniging te betrekken bij de behoefte in de wijk. Daarvoor wordt de buurtsportcoach, die tevens verenigingsmanager is, ingezet. Daarnaast gaan drie sportaanbieders structureel samenwerken als schoolactieve vereniging. Verder is in 2016 is op beide thema's nog geen inzet gepleegd. De thema's staan voor volgend jaar op de agenda.

3.3 Thema 3: Accommodaties

Binnen dit thema heeft de gemeente Zeist de volgende activiteiten ondernomen:

- In 2016 zijn de beheerplannen en het Masterplan ontwikkeld. Deze zullen in 2017 verder uitgewerkt worden. Per accommodatie is een beheerplan opgesteld. Om duidelijke regels op te stellen, heeft een klankbordgroep het buitensportaccommodatiebeleid ontwikkeld. Hierin wordt duidelijkheid geschept over financiering en onderbouwing daarvan, zodat het voor verenigingen duidelijk is wat zij van de gemeente mogen verwachten, bijvoorbeeld op gebied van subsidies.
- In het kader van het Masterplantraject wordt samen met de verenigingen volop gewerkt aan het onderzoeken van de mogelijkheden om accommodaties, verenigingen en parken te clusteren en op strategische plekken samen te voegen en mogelijkheden om accommodaties multifunctioneel te maken.
- In 2016 is gestart met het ontwikkelen van een reserveringssysteem en een toegangscontrolesysteem waarmee accommodaties online te reserveren zijn, facturering en betaling geheel automatisch verlopen, en gebruikers zelfstandig toegang hebben. Voor het zwembad is het reserveringssysteem inmiddels gereed en in gebruik genomen. In het zwembad

is een leerlingvolgsysteem ook gekoppeld aan het reserveringssysteem. Voor de overige accommodaties zal het reserveringssysteem in 2017 worden ontwikkeld. Er zijn nog geen gegevens bekend over de effecten van de invoering en ervaringen van gebruikers.

- Om bewegen onder inwoners te stimuleren, wil de gemeente de openbare ruimte beweegvriendelijk inrichten. In 2016 is een motie³ ingediend en aangenomen om in 2017 in Zeist een Beweeg Vriendelijke Omgeving Scan (BVO Scan) uit te voeren. Daarmee kan op een snelle manier inzicht worden verkregen in de beweegvriendelijkheid van een buurt of wijk. Op basis van de scan worden vervolgens twee pilots uitgevoerd, waarbij kan worden aangesloten op een locatie waar al aan de openbare ruimte wordt gewerkt.
- De gemeente Zeist wil inzetten op ondernemerschap binnen exploitaties. De eerste stap die daartoe is genomen is de reorganisatie van het zwembad Dijnselburg. Het streven is om verbeterde mogelijkheden tot ondernemerschap te creëren, zodat zwembad Dijnselburg met haar activiteiten tot een versterkt maatschappelijk en financieel rendement kan komen. Eind mei 2015 is daarom de bestuursopdracht “Organisatieaanpassing zwembad Dijnselburg” vastgesteld, met als doel om te onderzoeken of met een externe organisatievorm voor het zwembad betere resultaten kunnen worden bereikt dan in de bestaande situatie. In de tweede helft van 2015 en de eerste helft van 2016 is deze opdracht uitgevoerd. Er is een toekomstvisie geformuleerd en er is onderzocht in welke mate een organisatievorm die meer op afstand staat, een bijdrage kan leveren aan verbeterd ondernemen. Daaruit blijkt dat de gepresenteerde toekomstvisie voor zwembad Dijnselburg het beste kan worden gerealiseerd vanuit een (meer) op afstand geplaatste organisatie(vorm). Medio 2016 is hierover een besluit genomen. Vanaf dat moment zijn voorbereidingen getroffen. Komend jaar wordt dit besluit daadwerkelijk geïmplementeerd.
- In de buitensport wil de gemeente de verenigingen meer mogelijkheden geven om hun fysieke ruimten te kunnen verhuren aan derden (bijvoorbeeld dat voetbalvelden worden verhuurd aan scholen). Hierin zijn in de ontwikkeling van het Masterplan de eerste stappen gezet.
- Ook voor de binnensportaccommodaties zijn stappen ondernomen, door de ontwikkeling van het reserveringssysteem.

3.4 Thema 4: Organisatie

De gemeente Zeist heeft op het thema Organisatie de volgende activiteiten ondernomen:

Taak- en rolverdeling overheid, samenleving, organisaties

- Met als doel om kennis en ervaring uit te wisselen, zijn in 2016 voor sportverenigingen in de gemeente twee sportcafés georganiseerd. In het voorjaar namen veertien mensen deel, in het najaar waren dat er dertig. Er is geen verslag gemaakt van deze sportcafés en het is niet duidelijk wat de ervaringen van deelnemers zijn geweest.
- In het najaar van 2016 is gestart met het implementeren van een vouchersysteem. De voucher geeft recht op 30 tot 40 uur inzet (uitvoerend of adviserend) van een buurtsportcoach aan een sportvereniging. Dit is een middel om aan sportverenigingen te tonen dat er vraaggericht wordt gewerkt. Doel van het systeem is om sport- en beweegaanbieders te stimuleren om zelf te

³ http://zeist.notudoc.nl/cgi-bin/showdoc.cgi?action=view/id=1561380/Besluitenlijst_raad_05_juli__voortgezet_06_juli_2016.pdf pag 40

bepalen waarvoor zij de buurtsportcoach in willen zetten en om meer samen te werken met zowel andere sectoren als andere verenigingen. De verenigingen hebben tijdens de bijeenkomst op het sportcafé in november hun eerste plannen voor de inzet van buurtsportcoaches besproken. Het resultaat van die ondersteuning is nog niet bekend.

Krachten bundelen en betrokkenheid vergroten

Om een sportraad te realiseren, is in 2016 vanuit diverse project(structuur)en met sporters en potentiële gebruikers overlegd. Het overleg heeft geleid tot enkele ad hoc overlegstructuren. In 2017 heeft de gemeente als doel om tot één centraal overlegplatform voor de sport te komen. Dit gaat dienen als counterpartner voor de gemeente bij de uitvoering van haar sportbeleid.

Huidige tarievenstelsel optimaliseren

In 2016 is hier geen actie op ondernomen, in 2018 gaat de gemeente het huidige tarievenstelsel optimaliseren.

Ontschotten van beleidsterreinen

Namens de sportsector is in 2016 steeds vaker iemand aangeschoven bij werkoverleggen van andere (beleids)terreinen zoals: sociaal domein, economie binnenstad, wijkmanagement, milieu, cultuur en ruimtelijke ordening. Er komen positieve reacties vanuit bijvoorbeeld sociaal domein. Het uiteindelijke doel is dat medewerkers van andere beleidsterreinen zelf bij de sportsector aankloppen, in plaats van dat de medewerkers van sport enkel bij anderen aanschuiven in de vergaderingen en overleggen. Dit doel is nog niet behaald.

4. Conclusies en aanbevelingen

Sinds 1999 heeft de gemeente Zeist geen sportvisie meer gehad. De nieuwe Sport- en beweegvisie Zeist 2015-2020 geeft het sportbeleid nieuwe impulsen.

Thema 1: Sport en bewegstimulering

Om sport meer toegankelijk te maken en sport onder de aandacht te brengen, zijn in 2016 verschillende activiteiten ondernomen. Er zijn met name veel activiteiten gericht op het stimuleren van sportdeelname bij basisschoolleerlingen door middel van kennismakingslessen. Sport is in het sportweekend gepromoot. Daarnaast is in 2016 met name geïnvesteerd in het verbinden van verschillende sectoren zoals school en sport, om te zorgen dat activiteiten meer structureel kunnen worden aangeboden en gebruikt en dat activiteiten beter op elkaar aansluiten. Om sport meer onder de aandacht te brengen, is een nieuwe huisstijl en kledinglijn voor buurtsportcoaches ontwikkeld en is er aandacht besteed aan bijzondere sportprestaties binnen de gemeente Zeist. Sportverenigingen zijn afgelopen jaar met behulp van interactieve sessies en een-op-eenbegeleiding ondersteund op vitaliteit.

Thema 2: Maatschappelijke rol van sport

Om mensen te stimuleren tot meer bewegen, is in 2016 ingezet op een integrale aanpak door sport ook bij andere sectoren onder de aandacht te brengen. Daarbij zijn het leefstijlprogramma Fit4kids en het netwerkprogramma Wijkgezonder gebruikt om de omgeving van kinderen en jongeren (op school en in de wijk) zo in te richten dat deze uitdaagt tot bewegen en gezonde leefstijl. Met de 'natte gymles' worden ongeveer 100 kinderen bereikt die kennismaken met verschillende watersporten. In het kader van veilig sport- en beweegklimaat zijn enkele stappen gemaakt, maar voortgang is nog te behalen.

Thema 3: Accommodaties

Op het gebied van accommodaties zijn veel activiteiten ondernomen. De organisatieontwikkeling binnen het zwembad wordt door de gemeente Zeist als een groot succes gezien. Het beleid en de exploitatie zijn in het afgelopen jaar hervormd. In 2016 zijn tevens per accommodatie en per buitenruimte beheerplannen en het Masterplan buitensportaccommodaties ontwikkeld. Tot slot heeft de gemeente Zeist in 2016 een nieuw reserveringssysteem ontwikkeld. Naar aanleiding van een motie in 2016 zal in 2017 gefocust worden op de beweegvriendelijkheid van een buurt of wijk.

Thema 4: Organisatie

De eerste verkennende stappen om een sportraad op te zetten zijn in 2016 ondernomen door middel van eerste gesprekken. Er zijn twee sportcafés georganiseerd om kennis en ervaringen tussen sportverenigingen te delen. Om meer vraaggericht en samen te werken, is in 2016 een start gemaakt met een vouchersysteem voor sportverenigingen. Om het huidige tariefstelsel te optimaliseren zijn nog geen stappen ondernomen.

Aanbevelingen sportbeleid

- Er zijn nog te weinig activiteiten gericht op de doelgroep 'leerlingen in het voortgezetonderwijs'.
- Er dient (nog) meer aandacht te komen om de activiteiten en de verbindingen die zijn gelegd te borgen.
- Er is vanuit de gemeente Zeist onvoldoende zicht op de sportdeelname van relevante doelgroepen. Daarnaast is nog onvoldoende duidelijk wat de behoeften van de doelgroepen zijn en op welke manier zij sport- en beweegactiviteiten aangeboden willen krijgen.

- Er ligt nog een uitdaging in het toegankelijker maken van sport voor kwetsbare groepen, zoals mensen met een beperking of mensen met een laag inkomen.
- Beheerplannen en het Masterplan buitensportaccommodaties zijn opgesteld. Een aandachtspunt voor de toekomst is om de beheerplannen en het Masterplan verder door te rekenen, door te voeren en hier goed over te communiceren (in samenwerking met een klankbordgroep).
- Om sportdeelname in de gemeente te bevorderen, zal sterker ingezet moeten worden op het thema sportstimulering. Op dit moment wordt 90 procent van het budget besteed aan accommodaties en 10 procent aan het stimuleren van sport en bewegen bij de doelgroep.
- Het valt op dat de genoemde activiteiten niet altijd bijdragen aan de doelstellingen die bereikt moeten worden, bijvoorbeeld het verbeteren van de sport- en beweegdeelname. De activiteiten zijn daarbij vaak gericht op kennismaken met sport. Om werkelijk sportgedrag te verbeteren is meer nodig dan alleen kennismaken. Hierbij zijn de activiteiten die worden ondernomen niet theoretisch onderbouwd of bewezen effectief waardoor niet duidelijk is welke effecten van de activiteiten te verwachten zijn. Het wordt aanbevolen om kritisch te kijken welke activiteiten effectief zijn en bijdragen aan de gestelde doelen en welke activiteiten minder bijdragen.
- Het is niet (nog) onduidelijk wat de activiteiten die in het kader van het sportbeleid zijn uitgevoerd werkelijk hebben opgeleverd.

Aanbevelingen monitor en evaluatie

Het sportbeleid in de gemeente Zeist kent veel verschillende speerpunten (14) en nog meer verschillende doelstellingen (17). Om goed te kunnen evalueren welke stappen zijn gemaakt en zicht te krijgen op wat is bereikt, is het aan te raden om plannen en doelen in de jaarlijkse uitvoeringsprogramma's SMART te formuleren, dat wil zeggen: Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden.

Om uitspraken te doen over de prestaties en resultaten van de verschillende activiteiten die worden ingezet, is het nodig om een goed registratiesysteem verder door te ontwikkelen waarin door buurtsportcoaches wordt bijgehouden welke sport- en beweegactiviteiten worden ondernomen. Daarnaast is het nodig om nog beter het bereik van de activiteiten te registreren, maar ook de ervaringen en leerpunten bij te houden.

Ook kan de gemeente zelf met behulp van registratie de voortgang van activiteiten bijhouden om bijvoorbeeld te kunnen zeggen of de activiteiten zijn geborgd en of een samenwerking met partners tot stand is gekomen. Op deze manier kunnen de sport- en beweegactiviteiten worden bijgestuurd en doorontwikkeld. Bereik, ervaringen en opbrengsten van activiteiten en projecten worden nu nog onvoldoende geregistreerd en geëvalueerd om uitspraken te kunnen doen over de effecten en of het beleid ook daadwerkelijk mensen in beweging zet.

Naast registratie op niveau van *throughput of output* is het ook wenselijk om uitspraken te kunnen doen op het niveau van *outcome*. Met behulp van het monitoren van de hoofddoelen, kan de effectiviteit van het sportbeleid in de gemeente Zeist worden bepaald. Voor de evaluatie van het sportbeleid kan gedacht worden om de volgende meetinstrumenten in te zetten: sportparticipatieonderzoek, gezondheidsmonitor, verenigingsmonitor, scholenmonitor en ruimteonderzoek.

Bijlage 1: Thema's en speerpunten sportvisie Zeist

Tabel 1. Thema's en speerpunten sportvisie Zeist

Thema's	Speerpunten
Sport- en bewegestimulering	Sport meer toegankelijk Sport meer onder de aandacht Sportverenigingen in hun kracht
Maatschappelijke rol van sport	Wie en waar zijn onze doelgroepen? Meer bewegen zet mensen in beweging! Een veilig sport- en beweegklimaat
Accommodaties	Onze accommodaties en buitenruimte brengen we op orde We stellen duidelijke regels op De openbare ruimte in Zeist richten we meer beweegvriendelijk in Binnen de exploitatie(s) bieden we meer ruimte voor ondernemerschap
Organisatie	Taak- en rolverdeling overheid, samenleving organisaties Krachten bundelen en betrokkenheid vergroten Het huidige tariefstelsel wordt geoptimaliseerd Als gemeente ontschotten we de beleidsterreinen

Bron: Sportvisie 2015-2020⁴

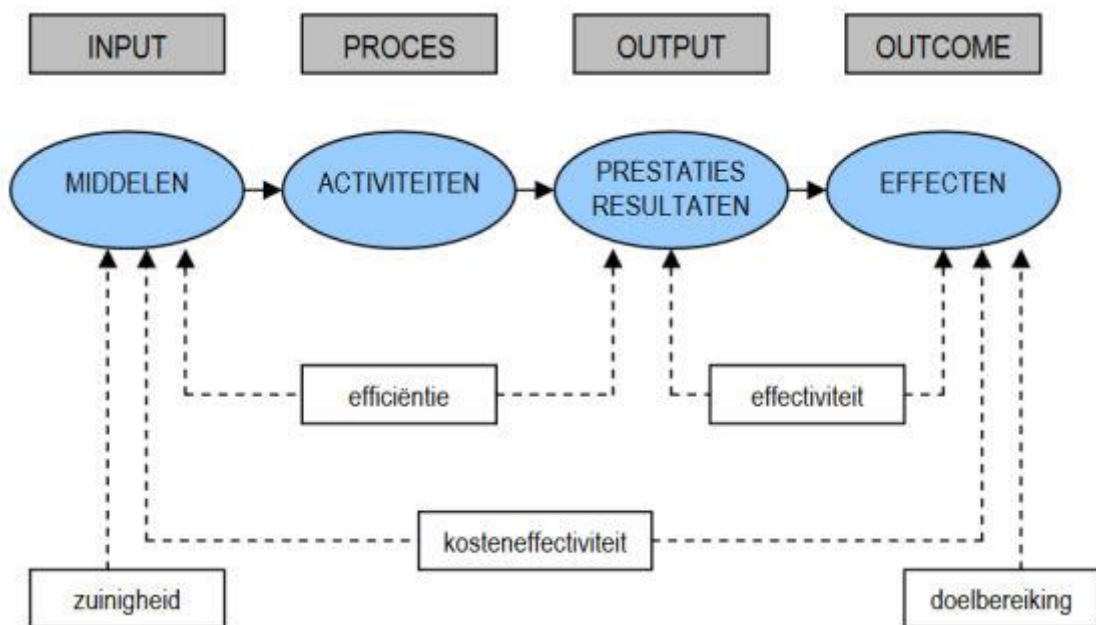
⁴http://decentrale.regelgeving.overheid.nl/cvdr/xhtmloutput/Historie/Zeist/400014/400014_1.html

Bijlage 2: Het MAPE model

Om sportbeleid te evalueren wordt vaak gebruikgemaakt van het MAPE-model (figuur 1). Dit model beschrijft middelen (M), activiteiten (A), prestaties (P) en effecten (E). Onder middelen wordt de input (budget) verstaan die nodig is voor het opstarten en uitvoeren van een proces. Onder activiteiten (of processen) vallen handelingen die een gemeente of organisatie uitvoert om bepaalde prestaties te behalen (bijvoorbeeld samenwerking). De prestaties (of *output*) verwijzen naar de producten of diensten die het rechtstreekse gevolg zijn van een activiteit. Prestaties worden geleverd om bepaalde effecten teweeg te brengen. De effecten hebben betrekking op de langetermijngevolgen van de activiteiten, zoals verandering van intenties en/of feitelijk beweeggedrag, en door ander beweeggedrag, verandering in leefstijl, gezondheid, e.d. Ook bij de evaluatie van het sportbeleid in de gemeente Zeist is gebruikgemaakt van dit model. In deze tussentijdse evaluatie is ingegaan op de korte termijn resultaten zoals de activiteiten en de prestaties. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de effecten van het sportbeleid omdat deze vaak pas na meerdere jaren zichtbaar worden.

Figuur 1. MAPE-model

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl